

De Legitimiteit van Interventies

Over de adressering van soevereiniteit als bepalende factor voor normatieve posities

Maxim Stunt
0935468
Docent: Dr. R.J.G. Claassen
Aantal woorden: 7689
18-06-2012

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
I. De legitimiteit van interventies: een soevereiniteitsvraagstuk	2
II. Het concept interventie	3
III. De legitimiteit van interventies	9
IV. Statelijke soevereiniteit en volkssoevereiniteit	13
V. Praktische implicaties: de casus-Syrië	17
VI. Conclusie	19
VII. Bibliografie	21

I. De legitimiteit van interventies: een soevereiniteitsvraagstuk

De nijpende situatie in Syrië op het moment roept een bekende vraag op: wel of niet ingrijpen? Deze vraag kent geen eenduidig antwoord. De casus-Syrië is slechts het meest recente geval waarin een interventie een serieuze, maar zeer omstreden optie is. Het debat over interventie is bij uitstek gepolariseerd. Ook in de Syrische casus lijken enerzijds westerse landen en mogendheden als China en Rusland anderzijds lijnrecht tegenover elkaar te staan (zie Volkskrant 2012a; Volkskrant 2012b). Deze verschillen van inzicht beperkt zich niet alleen tot de staten zelf die al dan niet overgaan tot interventie; ook in het publieke en academische debat is de legitimiteit van interventies een heet hangijzer. Juist door deze tegenstellingen blijft het debat weinig vruchtbaar. Dit essay heeft niet de ambitie om dit vraagstuk voor eens en voor altijd af te doen met een heldere, normatieve maatstaf waaraan de legitimiteit van interventies getoetst kan worden. Wel probeert het een stap in die richting te zetten door te analyseren waarom er ook maar niet de minste overeenstemming binnen dit debat is. De centrale vraag waar dit essay een antwoord op tracht te formuleren is dan ook waarom er geen consensus is over de legitimiteit van interventie.

Inherent aan het gebrek aan consensus is de ambiguïteit waarmee het begrip interventie zelf is omgeven. Definities lijken te variëren van het beïnvloeden van beleid van andere staten tot het met militaire middelen omverwerpen van een regime. Mede doordat er geen onomstreden definitie voorhanden is, blijft consensus over de legitimiteit van interventies ver weg. Immers, zolang de spelregels niet duidelijk zijn, kan het theoretische spel ook niet op een goede manier gespeeld worden. In dit essay zal dan ook in de eerste instantie dit probleem tegemoet getreden worden. Hierop zal beargumenteerd dat het schenden van soevereiniteit onderdeel moet zijn van bepaald gedrag voordat dit als een interventie gekwalificeerd kan worden. Dit volgt uit de gedachte dat de bezwaren die tegen interventies geformuleerd worden, gestoeld zijn op de gedachte dat interventies op gespannen voet zouden staan met de soevereiniteit van staten. Door het schenden van soevereiniteit in de definitie van interventie te incorporeren wordt geprobeerd dit argument te ondervangen.

Over het algemeen is de soevereiniteit van staten een waarde die, in theorie althans, gerespecteerd wordt. Weinigen zullen opmerken dat sommige staten geen recht op soevereiniteit hebben. Toch worden interventies niet per definitie verworpen, ondanks het feit dat ze de soevereiniteit van staten schenden. Dit is, zo luidt de stelling van dit essay, omdat er geen consensus is over *waar* soevereiniteit berust. Het probleem met het rechtvaardigen van

interventies is niet *of* het schenden van soevereiniteit laakbaar is, maar *waar* de soevereiniteit precies berust. Is namelijk de *staat* soeverein, of het volk? Is soevereiniteit voorbehouden aan de staat zelf, of is de staat slechts een instrument dat het volk vertegenwoordigt – en heeft de staat *an sich* geen recht op bescherming van soevereiniteit? Hier zit, beargumenteert dit essay, de crux. Zolang er geen consensus is waar de soevereiniteit berust, kan er geen consensus zijn over de legitimiteit van interventies en dus het schenden van soevereiniteit.

Dit vraagstuk grijpt in essentie terug op de gedachten van Hobbes en Rousseau. Hobbes kan als pleitbezorger van een almacht van zijn Leviathan worden gezien als een voorstander van statelijke soevereiniteit. Dat zijn invloed verregaand is, blijkt uit het feit dat zijn ideeën van soevereiniteit de basis vormen voor de meeste definities van soevereiniteit. In het verlengde hiervan beargumenteren tegenstanders van interventies dan ook dat de *staat* soeverein is. Aangezien een interventie de soevereiniteit van staten schendt, zijn interventies voor hen onacceptabel. Anderen brengen hier tegenin dat sommige regimes omvergeworpen moeten worden, en dat interventie om dit te realiseren een acceptabel middel is. De soevereiniteit ligt immers primair bij het volk en niet bij het regime. Deze argumentatie is gebaseerd op het idee van Rousseau dat soevereiniteit aan het volk is. In dat opzicht is de *interventie* niet de schending van soevereiniteit, maar bijvoorbeeld de *repressie* van het regime. Een interventie kan er dan juist toe dienen om deze soevereiniteit in ere te herstellen.

Zo bezien is de opvatting over *waar* soevereiniteit berust, bepalend voor het beoordelen van de legitimiteit van interventies. De meningen over de legitimiteit van interventies lopen zo ver uiteen, doordat er impliciet andere definities worden gehanteerd van een cruciaal begrip, namelijk soevereiniteit. In dit essay wordt deze kwestie geanalyseerd, waarop vervolgens ter illustratie de implicaties van de analyse worden toegepast op de situatie in Syrië. Het is raadzaam het debat over de adressering van soevereiniteit allereerst tot een goed einde te brengen, alvorens men naar een normatieve maatstaf op zoek gaat. Want zolang de er geen overeenstemming is waar soevereiniteit berust, is overeenstemming over de legitimiteit van interventies onhaalbaar.

II. Het concept interventie

Al zolang internationale betrekkingen bestaan, bestaan er vormen van interveniërend gedrag tussen politieke entiteiten. De eerste voorbeelden, betoogt de Amerikaanse professor Oran Young (1968, 117), vindt men in het oude Griekenland. Hoewel de Griekse stadstaten in de vijfde eeuw voor Christus niet gelijkgesteld kunnen worden aan moderne staten, is de manier

waarop deze zich mengden in elkaars binnenlandse aangelegenheden vergelijkbaar met moderne interventies. De inmenging van Athene en Sparta in kleinere stadstaten kan dan ook als interventie *avant la lettre* worden gezien. Interventies zijn een terugkerend fenomeen in de internationale politiek: zo kende ook de twintigste eeuw genoeg aansprekende voorbeelden van interventie, zoals de casus-Vietnam. Recenter kan onder andere de ingreep in Libië onder die noemer worden geschaard.

De bovenstaande gevallen tonen niet alleen aan dat interventies een terugkerend fenomeen zijn, maar ook dat interventies zich in verschillende soorten en maten voordoen. De Amerikaanse politicoloog James Rosenau (1969, 153) noemt in dit kader militaire interventie, economische interventie, diplomatieke interventie en propaganda interventie. De verschillende manieren waarop het fenomeen zich manifesteert maakt het des te meer noodzakelijk om een definitie van interventie uit te werken. Helaas is er weinig consensus over wat interventie nu precies inhoudt. Dit komt onder andere, zoals Young (1968, 117-9) onderstreept, doordat het afbakenen van het begrip bemoeilijkt wordt door de normatieve connotatie die aan het concept interventie kleeft. De ambiguïteit en de normativiteit die het concept omgeven, leidden tot een arsenaal aan pejoratieve termen die ons weinig verder helpen bij het afbakenen van het concept interventie: imperialisme, agressie, (neo)kolonialisme (zie Rosenau 1969, 153). Al met al moge het duidelijk zijn dat voordat interventie als concept wordt geanalyseerd, er helderheid geschept dient te worden over wat het concept nu precies inhoudt.

Welke aspecten maken bepaald gedrag nu tot interventies? Als cruciaal element van interventie wordt door onder anderen Rosenau (1969, 154) het gebruik van geweld op vreemd territorium gesuggereerd. Dit zou militaire interventies onderscheiden van alle andere vormen van inmenging. Het tegenargument dat juristen als Thomas en Thomas (1954, 59, in Rosenau 1969, 154) hier tegen inbrengen is dat deze scheidslijn alle niet-militaire vormen van (evidente) interventie uitsluit. Ook Baldwin (1969, 425-6) claimt dat dit militaire onderscheid achterhaald is. Immers, interventie omschrijven als een 'militaire schending van nationale soevereiniteit' is niet adequaat omdat andere, non-militaire vormen van inmenging net zo goed een even ingrijpend effect kunnen hebben. Door de nauwheid van deze definitie zijn we getuige geweest van de opkomst van een reeks nieuwe termen om effectieve, maar niet-militaire invloed te verwoorden, zoals neokolonialisme en economisch imperialisme. Omdat het niet om het middel, maar om het effect gaat, stelt Baldwin dan ook voor de

tweedeling tussen militaire interventie en andere vormen van invloed op interne aangelegenheden op te heffen.

Hiermee blijft, zoals Rosenau hen toewerpt, er een sluier van vaagheid om het concept hangen. Om dit te verhelpen, suggereert Rosenau om niet zozeer het militaire aspect, maar een combinatie van ‘conventiebrekend’ en ‘op autoriteit georiënteerd’ gedrag als buitenlandbeleid interventionistisch te definiëren (Rosenau 1968, 169; Rosenau 1969, 161-2). Het eerste, het conventiebrekende element van interventie, is de verandering in gedragspatroon van de ene staat tegen een andere. Het voorbeeld dat hij hierbij aanhaalt, is dat van de Sovjetinterventie in Hongarije in 1956. Dit was een interventie, aldus Rosenau, omdat de Sovjet-Unie door militair te handelen *brak* met hun voorgaande, diplomatieke benadering om invloed uit te oefenen in Hongarije (Rosenau 1968, 166-7). Bovendien, aldus Rosenau, heeft interventie altijd een sterke politieke connotatie. Het richt zich op de zogenaamde autoriteitsstructuur: de politieke elites, de overheden, die op hun beurt met hun beleid de maatschappij in het betreffende land beïnvloeden. Enkel een breuk met voorgaand buitenlandbeleid of beleid dat zich enkel op de bestaande machtsstructuur richt is nog niet interventionistisch (Rosenau 1968, 169). Het is dus volgens Rosenau een breuk met politiek buitenlandbeleid ten aanzien van een bepaald land dat het interventionistische karakter typeert.

De definitie van Rosenau is niet onomstreden. Critici menen vooral dat deze te strikt is en daardoor veel interventionistische gevallen uitsluit (Rosenau 1968, 171). Bovendien is het criterium van de politieke inslag zeer lastig te operationaliseren, wat zelfs al blijkt uit het ‘niet-politieke’ voorbeeld dat hij geeft, namelijk dat van handel. Zo is bijvoorbeeld het streven van de VS naar het reduceren van handelsbelemmeringen allesbehalve apolitiek. Tenslotte is zijn beroep op de term *interveniëren* als legitimatie voor zijn ‘conventiebrekende’ argument dubieus; hij claimt dat de tussenkomst die het woord *interventie* suggereert, betrekking heeft op het verschil in gedrag van buitenlandse mogendheid X voor en na de interventie. Het woord *interventie* kan echter net zo goed worden opgevat als een verwijzing naar de tussenkomst *binnen* de aangelegenheden van staat Y.

Rosenaus focus op het veranderen van autoriteitsstructuren vindt echter wel weerklank. De Britse historicus Max Beloff omschrijft interventie als een poging van een staat om de “interne structuur en het externe gedrag van andere staten te beïnvloeden middels verschillende graden van dwang” (Beloff 1968, 199, vertaling MS). Oran Young kijkt daar

niet ver van af: hij omschrijft interventie als “organiseerde en systematische activiteiten over erkende grenzen gericht op het beïnvloeden van de politieke autoriteitsstructuren van het doelwit” (Young 1968, 178, vertaling MS). Tevens poogt hij met zijn definitie grensconflicten uit te sluiten (‘erkende grenzen’) en enkel *regime change* in te sluiten; iets wat niet noodzakelijkerwijs volgt uit de term ‘beïnvloeden’. Net als Rosenau benadrukken Young en Beloff het belang van de rol van autoriteitsstructuren voor de perceptie van interventie.

De Amerikaanse diplomaat en professor Howard Wriggins neemt echter een bredere definitie: een poging om binnenlandse aangelegenheden ofwel buitenlands beleid van een andere staat te beïnvloeden, doorgaans gepaard gaande met het dreigement van vijandigheden (Wriggins 1968, 218). Hij richt zich, net als Baldwin, dus meer op de invloed die staten uitoefenen op politieke processen dan de verandering in de autoriteitsstructuur zij teweeg willen brengen. Het cruciale verschil in deze is dus de rol van de machtsstructuur – het regime in de meest nauwe zin des woords. Auteurs als Rosenau, Young en Beloff lijken hierin dus een significant andere positie in te nemen dan Wriggins en Baldwin.

Bij het definiëren van het concept is dus er een theoretisch tweestromenland te ontwaren. Zo zijn er auteurs die het veranderen van de politieke autoriteitsstructuur als cruciaal element van interventies beschouwen, waar anderen het beïnvloeden van politieke processen al als interventie classificeren. Hiermee lijken er grofweg twee definities van interventie te onderscheiden. De eerste ziet interventie als een doelbewuste poging om de politieke autoriteitsstructuur in een ander land te beïnvloeden. De tweede beschrijft interventie als een doelbewuste poging politieke processen te beïnvloeden. De laatste versie onderscheidt zich fundamenteel van de eerste door niet de autoriteitsstructuur tot doelwit te maken – en dus om een regime om ver te werpen, te modificeren of te handhaven – maar het beleid dat gevoerd wordt in het land in kwestie.

Het onderscheid tussen de twee definities is dus primair te vinden in de rol die het veranderen van de autoriteitsstructuur vertolkt bij het definiëren van interventie. Vrij geïnterpreteerd betekent dit een onderscheid tussen het wel en niet schenden van soevereiniteit. Het is namelijk de autoriteitsstructuur waarop soevereiniteit gestoeld is. Voordat deze stelling zonder meer als assumptie wordt geaccepteerd, is enige duiding over het begrip soevereiniteit op zijn plaats. Soevereiniteit is, aldus de Amerikaanse filosoof Christopher Morris (2002, 172-6, vertaling MS), de exclusieve “ultieme bron van politieke autoriteit binnen een bepaald gebied”. Deze territoriale soevereiniteit heeft betrekking op de moderne staat. Dit blijkt

simpelweg uit het feit dat het territoriale aspect van soevereiniteit samenhangt met de moderne staat. Om exacter te zijn, zoals de Britse historicus Hinsley (1966, 23) al formuleerde: de staat is de *condicio sine qua non* van soevereiniteit. Premoderne politieke macht, zoals feodale, was immers veelal persoonlijk in plaats van territoriaal. De postmiddeleeuwse politieke constellatie is onlosmakelijk verbonden met de moderne notie van soevereiniteit. Zonder territorium geen staat en zonder staat geen soevereiniteit.

Soevereiniteit is dus de “ultieme bron van politieke autoriteit binnen een bepaald gebied” van een staat (Morris 2002, 172-6, vertaling MS). Politiek gedrag dat de politieke autoriteitsstructuur van een andere staat beïnvloedt, is in feite een aanval op de soevereiniteit van de staat in kwestie. Immers, staten die dit doen, concurreren met de betreffende staat over de ultieme bron van politieke autoriteit. Door in concurrentie te treden met het gezag van de plaatselijke autoriteit, schendt men in feite deze autoriteit, aangezien een onderdeel van de autoriteit is dat deze onomstreden is. De eerst genoemde definitie van interventie, waarbij nadrukkelijk de autoriteitsstructuur bedreigd wordt, pleegt daarom een directe aanval op soevereiniteit te zijn. Immers, met de poging de autoriteit te veranderen wordt de soevereiniteit in het hart geraakt. Ofwel, zodra de hoogste autoriteit in diens wezen wordt beïnvloedt, wordt de essentie van soevereiniteit aangetast. Een interventie die erop is gericht de autoriteitsstructuur te beïnvloeden, is dus een schending van soevereiniteit. Dit kan zijn door de staat binnen te vallen en het regime verdrijven, maar ook door een oppositiebeweging te bewapenen die gericht is omverwerpen van het regime.

Het onderscheid tussen de twee definities is dus het volgende: de ene constitueert een schending van soevereiniteit en de andere definitie niet. Dit onderscheid is relevant, omdat het voornaamste bezwaar tegen interventies is dat deze de soevereiniteit van staten zouden schenden (zie Zartman 1968, 188). Als we ervan uitgaan dat het probleem met interventie in algemene zin zich concentreert rondom het soevereiniteitsvraagstuk, kunnen we aan de hand van de notie van soevereiniteit vaststellen welke vorm van interveniërend gedrag deze bedreigt. Derhalve wordt er in dit essay voor gekozen bij het definiëren van interventie het schenden van soevereiniteit als cruciaal element in te kapselen. In het verlengde daarvan wordt de definitie van Young gehanteerd, zonder hierin het door hem gestelde criterium van *regime change* te verwerken – de autoriteitsstructuur is immers breder dan dat. Ten overvloede moet nog vermeld worden dat interventie per definitie activiteiten van één of meer staten jegens een andere staat is – multinationals interveniëren niet. Een interventie bestaat dus uit “organiseerde en systematische activiteiten over erkende grenzen gericht op het

beïnvloeden van de politieke autoriteitsstructuren van het doelwit” (Young 1968, 178, vertaling MS).

De keuze voor deze definitie leidt er automatisch toe dat activiteiten die *niet* de soevereiniteit schenden door zich op de autoriteitsstructuur te richten, niet als interventie worden aangemerkt. Gedrag dat er op gericht is politieke processen in een ander land te beïnvloeden *zonder per se de autoriteitsstructuur te willen beïnvloeden*, wordt derhalve in het vervolg als *inmenging* aangeduid. Aangezien het schenden van soevereiniteit een cruciaal element is om gedrag te beoordelen als interventie, kan inmenging dus geen schending van soevereiniteit zijn. Dit neemt niet weg dat dergelijke inmenging wellicht een zweem van soevereiniteitsschending om zich heen heeft hangen. Echter, simpelweg politieke processen in een andere staat beïnvloeden is geen schending van diens soevereiniteit, omdat de ultieme bron van autoriteit niet noodzakelijkerwijs in het geding is. Immers, soevereiniteit impliceert geen almacht. Wie de hoogste bron van politieke autoriteit binnen een bepaald territorium is, is dus niet *per se* ook een absolute politieke autoriteit. Hoewel inmenging dus geen schending van soevereiniteit behelst, stuit ze wel op bezwaren. Door inmenging te scheiden van interventies, is nog niet gezegd dat inmenging daarmee ook gevrijwaard is van kritiek. Het probleem hierbij is dat hier de misvatting aan vooraf gaat dat soevereine staten nog steeds absolute controle kunnen uitoefenen over hun territorium, terwijl hier in een gemondialiseerde wereld niet langer sprake van is. Of, om met Risse te spreken: “de effectieve controle over vele beslissingen aangaande wat er zich op het territorium afspeelt berust niet langer bij de overheid” (Risse 2006, 6, vertaling MS). Daarom is niet iedere vorm van invloed die buiten de staat omgaat een schending van diens soevereiniteit. Daarom is een oproep tot verruiming van rechten van seksuele minderheden in een andere staat wellicht wel een vorm van inmenging die politieke processen beïnvloedt, maar geen schending van soevereiniteit. Dit wordt in dit essay dus niet als interventie bestempeld, maar als inmenging.

Bij het definiëren van het concept interventie wordt dus het schenden van soevereiniteit geïncorporeerd. Tenslotte is het van belang te duiden welke activiteiten het veranderen van autoriteitsstructuren omvatten. Dit kan variëren van activiteiten gericht op het vervangen van een ongunstig gezinde minister tot het inperken van de rechterlijke macht in het betreffende land. In praktijk komt interventie vaak neer op *regime change*, ofwel het verandering van het regime – in meest nauwe zin de regering, maar ook een elite rondom de regering kan hiertoe worden gerekend. Ook in dit essay zullen activiteiten met als doel *regime change* het vaakst als voorbeeld worden aangehaald van interventie, omdat *regime change* niet alleen het meest

duidelijke, maar ook het meest voorkomende voorbeeld van interventie is. Het is dus niet gezegd dat interventie altijd *regime change* beoogt; er vallen dus ook andere activiteiten onder die noemer, maar *regime change* is de meeste prominente.

In praktische zin impliceert de gebruikte definitie dat verschillende middelen interventie kunnen constitueren. Het doel aan de andere kant blijft eenduidig: het veranderen van de autoriteitsstructuur. Het gevolg hiervan is dat een militaire ingreep gericht op het verdrijven van regime als interventie wordt beschouwd, maar assistentie bij de opbouw van een buitenlands leger niet. Hoewel hiermee ongetwijfeld een bepaalde invloed wordt beoogd, is het niet gericht op het veranderen van de autoriteitsstructuur en dus geen interventie. Ook kan het economisch isoleren van een land interventie zijn: als men beoogt het regime te verzwakken door de economie te ondermijnen, is dit een aanval op de autoriteitsstructuur. Het opheffen van handelsbarrières voor jonge democratieën is geen interventie, ook al wordt getracht hiermee invloed te vergaren in de economische dynamiek van een land; nogmaals, zolang de autoriteitsstructuur buiten schot blijft, wordt dergelijke invloed niet als interventie gedefinieerd. De strekking is dan ook dat er verschillende middelen zijn om te interveniëren, maar dat er pas sprake is van interventie als wordt beoogd de autoriteitsstructuur te beïnvloeden.

III. De legitimiteit van interventies

Nu een definitie van interventie geformuleerd is, kunnen de normatieve stellingnamen ten aanzien van interventie onder de loep worden genomen. Uiteraard is, in het verlengde van de rol die soevereiniteit speelt in het definiëren van het concept interventie, soevereiniteit ook een cruciaal element in het beoordelen van interventies. De onderliggende vraag hierbij is dan ook of het schenden van soevereiniteit te rechtvaardigen is. In welke gevallen zijn interventies legitiem? Zoals in de probleemstelling geformuleerd, is er geen consensus over de legitimiteit van interventies. Dit blijkt uit de grote variatie in normatieve posities die hierbij ingenomen kunnen worden. Zo kan men pragmatische, *realpolitischer* aspecten als eigen belang de boventoon laten voeren. Vooral in de Koude Oorlog grepen de supermachten in om langs deze weg hun invloedssfeer te behouden of uit te breiden. Aan de andere kant van het spectrum staat het meer dogmatische standpunt dat de soevereiniteit van staten boven alles gaat en dat daarmee interventies per definitie illegitiem zijn. Temeer doordat tussen deze uitersten een groot grijs gebied is, is het nodig de normatieve posities ten aanzien van interventies verder te verkennen.

Zoals gezegd betogen tegenstanders van interventies dat deze indruisen tegen onze wereldorde van soevereine staten. Het non-interventiebeginsel hangt hier dan ook sterk mee samen: wanneer men staten als soeverein beschouwt, en hiermee hun onafhankelijkheid van andere staten in ogenschouw neemt, is er geen moreel of juridische rechtvaardiging mogelijk voor interventie (zie Scott 1968, 208; Walzer 1977, 61-2 in Doppelt 1978, 4). Dit uitgangspunt is helder: statelijke soevereiniteit dient niet geschonden te worden en daar is feitelijk de kous mee af: in beginsel is er geen rechtvaardiging van interventies mogelijk. Onder andere Mexico hanteerde dit uitgangspunt lange tijd. Begin jaren '30 zette de Minister van Buitenlandse Zaken de Mexicaanse toepassing van het non-interventiebeginsel uiteen in de Estrada-doctrine (zie Jessup 1931).

Non-interventiestandpunten zijn ook terug te vinden in internationaal recht. Zo voorziet het Handvest van de Verenigde Naties (VN) in artikelen die militaire interventies verwerpen op grond van het geweldsverbod (artikel 2, lid 4); andere vormen van interventie stuiten op problemen rondom staatssoevereiniteit (artikel 2, lid 1) (zie United Nations 1945). In dit kader doet ook het Internationaal Gerechtshof uitspraken over interventies. Zo veroordeelde het Hof in 1986 de Amerikaanse interventie in Nicaragua in 1979, en dwong het de Verenigde Staten Nicaragua te compenseren (zie Internationaal Gerechtshof 1986). Omdat hiermee enkel achteraf gepleegde interventies beoordeeld worden, kan het enkel achteraf precedenten scheppen voor komende interventies, in plaats van op het moment zelf een adequaat oordeel te vellen.

Dat de wereldorde gebaseerd is op een systeem van soevereine staten, is uiteraard een comfortabel uitgangspunt voor tegenstanders van interventies. Ondanks het feit dat statelijke soevereiniteit één van de pijlers is van de moderne wereldorde wordt interventie – zijnde een schending van soevereiniteit – lang niet altijd verworpen. Een veelgehoord argument is dat staten met interventies nu eenmaal het nationaal belang behartigen (Rosenau 1969, 158). Het zou dan ook naïef zijn te denken dat Westfaler uitgangspunten gehuldigd zouden worden ten koste van eigen belangen. En omdat een realistische politiek vaak genoeg wordt gelegitimeerd, is ook een legitimatie van interventie niet *per se* uitgesloten. In het verlengde hiervan beoordeelt Beloff interventies op het risico dat zij met zich meebrengen. Hierbij moet dus niet enkel een afweging worden gemaakt van de eventuele baten die een interventie oplevert, maar dienen ook eventuele kosten ingecalculeerd te worden. Het voorbeeld dat hij in dezen geeft is dat van de Hongaarse opstand van 1956; hoewel er bij uitstek redenen waren interventie te rechtvaardigen was het risico van deze – een oorlog – dermate groot dat

interventie niet een preferabele optie was. Beloff, deze redenering doortrekkende, concludeert vervolgens dat succes een interventie legitimeert (Beloff 1968, 202). De positie die Beloff inneemt is dus vooral pragmatisch: het is het resultaat dat telt. Beloff lijkt hiermee impliciet te pleiten voor een depolitisering van interventie, betogende dat interventie niet op politiek-ideologische grondslagen beoordeeld dient te worden. Beloff stelt dus dat affiniteit met de ideologische grondslag van de interventie niet automatisch leidt tot het rechtvaardigen van de interventie in kwestie. Zo correleerde, betoogt hij, steun voor de anticommunistische interventie van Marshallhulp in Europa niet noodzakelijkerwijs met de anticommunistische interventie in Vietnam (Beloff 1968, 202). Hoewel verschillende soorten van interventie, tonen deze aan het aan dat enkel ideologische affiniteit – *in casu* anticommunisme – niet per definitie volstaat voor het rechtvaardigen van interventies.

De pragmatische houding jegens interventie van Beloff lijkt een soort vrijbrief te zijn voor sterkere staten om zwakkere broeders te domineren. Zij die een dergelijke wereldorde willen afwenden, beroepen zich dan ook vaak op het idee van non-interventie. Door één lijn te trekken en interventies per definitie af te wijzen, kan tegemoet worden getreden aan de problematiek die dominantie van sterke staten met zich mee zou brengen. Anderzijds maakt een dergelijke rigide opstelling interventies, ook al zouden ze uit nobelere overweging plaatshebben, onmogelijk. Zo bezien lijken de meest uiterste posities in dit debat – van het pragmatische toestaan tot het dogmatische afwijzen – geen van beide afdoende te voorzien in een normatieve maatstaf om interventies te beoordelen.

Michael Walzer formuleerde een tussenpositie om interventies te legitimeren. Hij schetst in *Just and Unjust Wars* (1977) de voorwaarden voor militaire interventie. Er moet sprake zijn van *enslavement* of *massacre* voordat een humanitaire interventie gerechtvaardigd is. Een humanitaire interventie is “het gebruik van geweld door een staat of groep van staten gericht op het voorkomen of beëindigen van wijdverspreide en ernstige schendingen van fundamentele mensenrechten van individuen anders dan eigen staatsburgers zonder de instemming van de staat op wiens territorium het geweld wordt uitgevoerd” (Holzgrefe 2003, 18, vertaling MS). Een voorbeeld van *enslavement* zou de Spaanse overheersing van de Cubanen zijn aan het einde van de 19^e eeuw. Als *massacre* worden onder andere de Holocaust en de Pakistaanse slachtpartij van de eigen Bengaalse bevolking in 1971 (zie Doppelt 1978, 6-7). Hoewel Walzer een bruikbare maatstaf biedt, is deze van toepassing op militaire interventie, en niet op andere vormen. De waarde van zijn criteria op de situatie in Syrië komen later in dit essay nog aan bod.

Tenslotte roept de legitimering van interventies praktische bezwaren op. Is de motivering zuiver, of worden bepaalde motieven voorgewend om onwelwillende regimes uit de weg te ruimen? Er zijn voorbeelden te over van gevallen waarbij het maar zeer de vraag is of de toegepaste visie – pro-interventie of non-interventie – wel oprecht is. Waarom wel de bevolking van het olierijke Libië verlossen van haar despoot, maar het grondstofarme Zimbabwe van Mugabe ongemoeid laten? De ambivalentie waarmee al dan niet geïntervenieerd wordt, toont aan uitgangspunten, om welke reden dan ook, lang niet altijd consequent toegepast worden. Bovendien kan interventie een middel zijn om een eigen wereldbeeld op te leggen aan een zwakkere staat, maar ook om een lijdende bevolking te verlossen van een wreed regime. Zo kan non-interventie een stok achter de deur zijn tegen politiek-ideologisch imperialisme, en kunnen dictators en hun bondgenoten zich hier oneigenlijk op beroepen teneinde de positie van het regime te waarborgen; Rusland wordt verweten zich in de Syrische casus (impliciet) abusievelijk op het non-interventie beginsel te beroepen omdat het land bepaalde (economische) belangen zou hebben bij het voortleven van het regime – en derhalve iedere vorm van interventie in dat land afwijst. Het feit dat idealistische motieven vaak genoeg worden aangewend om dubbele agenda's te verhullen, maakt het er bepaald niet eenvoudiger op verregaande normatieve uitspraken te doen over interventie (zie Goodman 2001).

Zijn er dan geen mechanismen voorhanden om tot een juiste procedure te komen ter legitimering van interventie? Zoals gezegd, kunnen de VN hierin een rol spelen. Zo kan volgens hoofdstuk 7 (artikelen 39 tot en met 42) van de het Handvest de Veiligheidsraad een militaire interventie mandateren (zie United Nations 1945). Maar zoals enkele voorbeelden al aangaven, is ook de Veiligheidsraad hevig gepolitiseerd. Ook de mogelijkheid van de VN om interventie om humanitaire gronden te mandateren stuit op soortgelijke problemen. In het kader daarvan waarschuwt Anne Semb (2000) voor het misbruiken van de VN als vehikel voor humanitaire interventie. Daarnaast is het maar zeer de vraag hoe vastgesteld kan worden of de interventie ook daadwerkelijk wordt verwelkomd – zie de desillusie van de Amerikanen die in Irak met 'rijst en bloemen' binnengehaald dachten te worden. Zo tonen de gepolariseerde standpunten en de praktische bezwaren aan dat het legitimeren van interventies bepaald geen sinecure is.

IV. Statelijke soevereiniteit en volkssoevereiniteit

Het debat over de legitimiteit stagneert dus bij de tegenstelling tussen voor en tegenstanders van interventies. Ten overvloede, het pijnpunt in het debat over de legitimiteit van interventies ligt bij soevereiniteit (zie Zartman 1968, 188). Daarop is dan ook besloten in dit essay het schenden van soevereiniteit te betrekken bij het definiëren van interventies. Door te stellen dat interventies de soevereiniteit van staten schenden, verklaart men de bezwaren tegen interventies. Echter, als iedereen het over eens was dat de soevereiniteitsschending onacceptabel was, was van het genoemde gebrek aan consensus geen sprake. De polarisering van het debat komt dan ook voort uit iets anders. De reden van dit gebrek aan consensus, zo wordt hier beargumenteerd, komt voort uit het feit dat er impliciet twee verschillende benaderingen worden gehanteerd. Dit verschil komt niet tot uiting in de vraag wat soevereiniteit is, maar wie deze als het ware 'bezit', wie de drager is van soevereiniteit. Is dit de staat, en diens vertegenwoordiging, de regering? Of bezit het volk soevereiniteit? De eerdere definitie van soevereiniteit verbond haar aan de staat, dus waarom zou men hier op terugkomen? De reden hiervan is de volgende. Zij die interventies verdedigen op basis van volkssoevereiniteit, zien de staat slechts als instrument van het volk, en daarmee kan de staat niet zelf de soevereiniteit bezitten, maar slechts beheren.

Het is deze tegenstelling tussen statelijke soevereiniteit en volkssoevereiniteit die ten grondslag ligt aan het gebrek aan consensus over de legitimiteit van interventies. Het zelfbeschikkingsrecht van *volkeren* - volgens Margalit en Raz (1990, 440) de mogelijkheid van groepen om hun eigen sociale en economische omgeving vorm te geven en hun eigen politieke lot te mogen bepalen – speelt hierbij een rol. Hoewel dit zelfbeschikkingsrecht is verankerd in VN-verdragen als die inzake Burgerrechten en Politieke Rechten uit 1966, adresseren dezelfde VN in artikel 2 lid 1 van het Handvest soevereiniteit aan de staat (zie United Nations 1966; United Nations 1945). Terwijl Walzer (1977, 61 in Doppelt 1978, 5-6) de soevereiniteit van staten als uitgangspunt neemt, stelt hij dat deze is afgeleid van de rechten op soevereiniteit van het volk. Ofwel, in praktijk adresseren we – althans sommigen van ons - soevereiniteit aan de staat, terwijl deze in feite bij het volk berust; de staat beheert slechts de volkssoevereiniteit.

De uitgangspunten van respectievelijk staatssoevereiniteit en volkssoevereiniteit grijpen in essentie terug op de ideeën van de Zwitser Jean-Jacques Rousseau en de Engelsman Thomas Hobbes. Beide beoogden met hun sociaal contract theorieën een antwoord te formuleren op de

problemen in de natuurstaat – volgens Hobbes “een oorlog van allen tegen allen.” Het sociaal contract dat hiertoe werd gesloten, leidt tot de creatie van soevereiniteit om dit te handhaven. Rousseau en Hobbes kiezen hierbij voor significant andere manieren. Voordat deze verder worden uitgewerkt, is het nodig de rol van hun theorieën over soevereiniteit in de moderne theorieën te duiden. Door te stellen dat de moderne noties van soevereiniteit aan Rousseau en Hobbes ontleend zijn, wordt echter niet gesteld dat deze *gelijk* zijn aan die van Rousseau en Hobbes. De oorsprong van deze moderne definities is echter te vinden in hun denken, en dus worden deze ideeën in de traditie van Rousseau en Hobbes geplaatst. *In concreto*, Rousseau en Hobbes vormden de basis van ons soevereiniteitsdenken en worden in die hoedanigheid aangehaald, omdat essentiële kenmerken van hun theorieën bepalend zijn voor noties van soevereiniteit; en dus voor de legitimiteit van interventies.

Voor Rousseau komt deze soevereiniteit voort uit het maatschappelijk verdrag dat de bevolking impliciet sluit om de problemen in de natuurtoestand op te lossen. Hiertoe is de algemene wil een “dynamiek in [...] het volk die de instandhouding van de gemeenschap en de vrijheid daarin beoogt.” (Rousseau [1762] 2002, 21). Ten behoeve van de algemene wil, gericht op algemeen welzijn, doet in het maatschappelijk verdrag ieder lid afstand van zijn bijzondere rechten (en dus bijzondere wil), omdat zolang deze er zijn, de natuurtoestand in praktijk blijft bestaan. Dit komt neer op het volgende: “Ieder van ons brengt zijn persoon en heel zijn kunnen in onder de hoogste leiding van de algemene wil; en gezamenlijk nemen wij ieder lid op als onscheidbaar deel van het geheel” (Rousseau [1762] 2002, 57). Voor Rousseau is soevereiniteit gelijk aan de algemene wil van het volk. De algemene wil is niet simpelweg de som van de belangen van alle individuen die het volk constitueren, maar een objectieve, onfeilbare notie van rechtvaardigheid. De soevereiniteit is dus als het ware *aan* het volk. Het volk is dus soeverein, en het doel van de politiek is dan ook om de algemene wil te expliciteren (Rousseau [1762] 2002, 56-69).

Rousseau formuleerde, net als Hobbes, het idee van zogenaamde klassieke soevereiniteit (zie Morris 2002, 178). Wellicht ten overvloede moet vermeld worden dat Rousseau niet zelf het adjectief *klassiek* hanteerde. De term wordt nu gebruikt om die vorm van soevereiniteit te onderscheiden van modernere definities. Met terugwerkende kracht wordt dus tegenwoordig zijn definitie van soevereiniteit als klassiek aangemerkt. De term klassiek is dus 21^e-eeuws en niet 18^e-eeuws; Rousseaus ideeën waren immers voor zijn tijd buitengewoon vooruitstrevend. Omdat de term *klassieke soevereiniteit* echter er toe dient toenmalige ideeën van moderne varianten te onderscheiden, wordt deze term gebruikt. Het uitgangspunt van klassieke

soevereiniteit is dat soevereiniteit absoluut, ondeelbaar en onontvreemdbaar is. De soeverein is absoluut in die zin dat zij absolute macht bezit, zij het voor zover dit het uitvoeren van de algemene wil aangaat. Ook is de soevereiniteit ondeelbaar: “de wil is algemeen of hij is het niet” (Rousseau [1762] 2002, 67). Als de wil algemeen is, is hij één, en als hij gedeeld wordt, is hij niet langer algemeen. De algemene wil kan niet opgedeeld worden in bijzondere belangen, omdat dit tegen de essentie van de algemene wil ingaat. De algemene wil, en daarmee soevereiniteit, is dus ondeelbaar. Soevereiniteit is tenslotte onontvreemdbaar; hoewel het kan voorkomen dat de algemene wil niet wordt uitgevoerd, houdt deze hiermee niet op te bestaan. De soevereiniteit is dus onontvreemdbaar omdat ze *a priori* bestaat bij de gratie van het maatschappelijk verdrag (Rousseau [1762] 2002, 66-71).

Cruciaal in dezen is dat soevereiniteit niet primair bij de staat berust, maar aan het volk is. Het argument dat interventie gerechtvaardigd is omdat ze een regime omverwerpt dat haar eigen bevolking onderdrukt, heeft dan ook zijn oorsprong in de notie van volkssoevereiniteit van Rousseau. Hiermee is niet gezegd dat Rousseau zelf niet dergelijke consequenties verbond aan zijn ideeën over soevereiniteit; in *Het Maatschappelijk Verdrag* komen interventies niet aan bod. Dit standpunt om interventies te rechtvaardigen grijpt echter wel terug op het idee dat de soevereiniteit bij het volk berust. De gedachte dat een interventie legitiem is omdat deze in het belang is van het volk komt dus voort uit Rousseaus idee dat de soevereiniteit bij het volk berust.

Thomas Hobbes formuleerde een andere visie op soevereiniteit. Hij deelt de klassieke notie van soevereiniteit ten aanzien van diens ondeelbare, onontvreembare en absolute essentie. Hobbes hanteert echter een beduidend andere invulling van klassieke soevereiniteit dan Rousseau. In tegenstelling tot Rousseau ziet hij soevereiniteit namelijk niet als de drager van de algemene wil maar als de absolute autoriteit van een oppermachtig Monarch— in zijn werk ook wel bekend als Leviathan. Een algemene wil is voor Hobbes niet relevant, omdat soevereiniteit geen betrekking heeft op de explicatie van de algemene wil, maar op handhaving van de sociale orde. De Monarch of Leviathan is volgens Hobbes de absolute en almachtige heerser die met zijn soevereiniteit orde in de maatschappij bewerkstelligt (Hobbes [1651] 1991, in Morris 2002, 178-198). Hobbes stelt dat klassieke soevereiniteit noodzakelijk is om het doel – het beëindigen van de natuurtoestand door middel van orde - te bereiken. Daarom moet de soeverein absolute, onontvreembare en ondeelbare macht hebben. Hierdoor gaat niet enkel uit van een hiërarchische, maar tevens een transitieve ordening van autoriteit – als in de machtsketen entiteit A machtiger is dan entiteit B, en B machtiger dan C, is A

automatisch machtiger dan C. Zolang er geen transitieve ordening is, is de machtsstrijd nog gaande en is er nog geen oplossing voor de chaos die in de hobbessiaanse natuurstaat heerst. Pas met een transitieve en absolute autoriteit is er sprake van soevereiniteit en daarmee een antwoord op Hobbes' probleemstelling aangaande de natuurstaat. Hobbes' absolute definitie van soevereiniteit, aldus Morris (2002, 178-198) hangt dus samen met zijn assumptie dat zonder een dergelijke transitieve soevereiniteit er sociale chaos is. Derhalve biedt enkel de absolute, klassieke soeverein uitkomst.

Een verdere uitwerking van Hobbes' definitie van soevereiniteit is echter nodig, omdat in dit essay statelijke soevereiniteit en volkssoevereiniteit tegenover elkaar worden gezet. Hierbij is het uitgangspunt dat deze soorten soevereiniteit ontsprongen zijn aan respectievelijk Hobbes en Rousseau. In dat kader is de volgende kanttekening noodzakelijk. De soevereiniteit berust volgens Hobbes bij een Monarch, een absoluut heerser, eerder dan bij de staat. Hobbes vond een theoretische scheiding tussen Monarch en staat echter onzinnig; een tegenstelling tussen de publieke actor staat en private actor Monarch zou afbreuk doen aan de Monarchs almacht. Nu mag niet de indruk worden gewekt dat, in het verlengde van Hobbes, de moderne staat en de regering aan elkaar gelijk worden gesteld. Immers, de moderne staat is een instituut dat los staat van zijn vertegenwoordiger. Met het vervangen van de vertegenwoordiger wordt dan ook niet de staat *an sich* vervangen (zie Morris 2002, 20-22). Omdat bij het schenden van statelijke soevereiniteit men zich op de autoriteitsstructuur richt – en dus de vertegenwoordiging van de staat – wordt met statelijke soevereiniteit feitelijk de soevereiniteit van de vertegenwoordiging bedoeld. Hoewel moderne, statelijke soevereiniteit en Hobbes' soevereiniteit een andere route kennen, komen ze op het zelfde punt uit. Hobbes vereenzelvigd staat en Monarch en daardoor is een schending van de soevereiniteit van de Monarch ook een schending van de statelijke soevereiniteit. In moderne opvattingen is de staat losgekoppeld van de vertegenwoordiging, maar draagt de vertegenwoordiging ook de soevereiniteit; zoals blijkt uit het idee dat statelijke soevereiniteit wordt geschonden door de autoriteitsstructuur, en dus de vertegenwoordiging van de staat, te beïnvloeden. In dat kader wordt in dit essay met statelijke soevereiniteit de soevereiniteit van de vertegenwoordiger van de staat bedoeld. Omdat uiteindelijk ook in moderne zin de feitelijke soevereiniteit bij de regering ligt, wordt het begrip van statelijke soevereiniteit herleid tot Hobbes' adressering van soevereiniteit aan de Monarch.

Als kanttekening moet gezegd worden dat de moderne definitie zoals eerder gehanteerd significant verschilt van die van Rousseau en Hobbes. Het verschil tussen moderne en

klassieke theorieën is dat de moderne uitgaan van gelimiteerde soevereiniteit. Zoals Morris (2002, 179) erkent, is de klassieke soevereiniteit ietwat achterhaald, en is soevereiniteit tegenwoordig niet langer absoluut, ondeelbaar en onontvreemdbaar. Machtenscheidingen, constituties en andere *checks and balances* vieren hoogtij in de meeste landen en soevereiniteit is dus niet langer klassiek, maar eerder gelimiteerd. Een institutie als de “Bill of Rights”, de eerste tien amendementen van de Amerikaanse grondwet, beperkt de autoriteit van de soeverein aanzienlijk. Soevereine entiteiten hebben dus wel de hoogste autoriteit, maar zijn niet almachtig (Morris 2002, 194-198).

Hoewel de moderne definitie van soevereiniteit uitgaat van een gelimiteerde vorm, grijpen ze terug op de ideeën over klassieke soevereiniteit van Rousseau en Hobbes. Beiden formuleerden hiermee een sociaal contracttheorie die antwoord moest bieden aan de natuurstaat, maar kozen voor een andere adressering van soevereiniteit. De definities van klassieke soevereiniteit van respectievelijk Rousseau en Hobbes verschillen niet zo zeer in wat zij inhouden, maar aan wie of wat soevereiniteit geadresseerd was. Deze spagaat verklaart de ambiguïteit van de legitimering van interventie: hoewel statelijke soevereiniteit de norm is, kunnen interventies in sommige gevallen gelegitimeerd worden. We plegen dan dus op hobbesiaanse wijze soevereiniteit aan de staat te adresseren, terwijl we, naar Rousseau, feitelijk vinden dat de soevereiniteit aan het volk is. Dit verklaart waarom, ondanks de onomstreden positie van statelijke soevereiniteit, interventies gelegitimeerd kunnen worden; de volkssoevereiniteit is in het geding doordat deze niet langer wordt beheerd door de regering. Het ‘recht op soevereiniteit’ dat staten hebben, verkrijgen zij direct van het volk, en als zij niet langer overeenkomstig met de algemene wil handelen, verliezen zij dit recht. Of, zoals Walzer (1977, 53 in Doppelt 1978, 5-6) zegt over de soevereiniteitsrechten van regeringen: “They derive ultimately from the rights [of sovereignty] of individuals, and from them they take their force.” Door interventies te rechtvaardigen door te stellen dat regeringen hun legitimiteit kwijt zijn, suggereert men in feite dat de door staten beheerde volkssoevereiniteit ondermijnd wordt.

V. Praktische implicaties: de casus-Syrië

De posities in het debat over de legitimiteit van interventies zijn dus gebaseerd op het antwoord op de volgende vraag: rust soevereiniteit bij de staat, zoals Hobbes ([1651] 1991) beweert, of, naar Rousseau ([1762] 2002), bij het volk? Als men Hobbes volgt, is non-interventie de norm met het oog op de soevereiniteit van staten; deze is het uitgangspunt

en derhalve is een schending hiervan in de vorm van soevereiniteit onacceptabel. Aan de andere kant kunnen interventies verdedigd worden door te stellen dat de soevereiniteit eigenlijk aan het volk is; indien de staat, als beheerder van soevereiniteit, heeft gefaald, schendt een interventie dan ook niet per se de volkssoevereiniteit – al wil dit niet zeggen dat het standpunt dat de regering faalt in het expliciteren van de algemene wil automatisch impliceert dat een interventie legitiem is. Immers, het zou ondoenlijk zijn telkens te interveniëren wanneer de algemene wil in het geding is. Toch kan er een moment zijn dat de algemene wil en de status quo zo ver uit elkaar liggen dat interventie legitiem is. Uiteraard is het dan de vraag of een interventie bij zal dragen aan het expliciteren van de algemene wil. In de huidige casus van Syrië spelen die vragen ook een rol: is een interventie ter herstel van de algemene wil in Syrië legitiem?

Zoals gezegd plaatst de huidige situatie in Syrië de internationale gemeenschap voor een dilemma. Ten eerste is het de vraag of de algemene wil wordt ondermijnd. De opstand tegen het regime wordt door de Syrische regering omschreven als een strijd tegen terroristen, terwijl de VN spreekt van een burgeroorlog (zie Volkskrant 2012c). Amnesty International maakt melding van ernstige mensenrechtenschendingen en zelfs oorlogsmisdaden, en de VN verwijten regeringstroepen honderden slachtoffers te hebben gemaakt ter repressie van de opstand (Volkskrant 2012d Volkskrant 2012e). Als de beschuldigingen waar zijn, heeft het er inderdaad alle schijn van dat de regering zich weinig bekommert om het algemeen welzijn, maar meer over de consolidatie van het regime. Zoals Rousseau ([1762] 2002, 24) stelt, zorgt de ondermijning van de algemene wil door particuliere belangen ervoor dat uiteindelijk de staat uiteenvalt; en dat lijkt dan ook nu het geval te zijn in Syrië.

Er zijn al enkele stappen genomen. Zo is er een vredesplan opgesteld onder leiding van voormalig VN-chef Kofi Annan, maar dat lijkt vooralsnog weinig effect te sorteren (zie Volkskrant 2012f). Vandaar dat bepaalde landen al bepaalde vormen van interventie plegen. Zo verleent Nederland technologische steun aan de oppositie, terwijl Rusland de VS verwijt deze te bewapen (zie Volkskrant 2012g; Volkskrant 2012h). Beide activiteiten hebben tot doel de autoriteitsstructuur in Syrië te beïnvloeden. Het tegenargument dat de Russen zelf met wapenleveranties het regime steunen, wordt afgedaan door te stellen dat Rusland Syrië al vóór het conflict wapens leverde (zie NRC 2012). Over een eventuele *militaire* interventie blijft een impasse bestaan. Waar de Britse minister van Buitenlandse Zaken Hague de deur naar militaire interventie nadrukkelijk openhoudt, wijzen Rusland en China dit vooralsnog van de hand (zie Volkskrant 2012a; Volkskrant 2012b).

Wat is de algemene wil van het Syrische volk? De burgeroorlog die aan de gang lijkt te zijn toont aan dat het land uit elkaar valt; in plaats van een harmonieuze uitvoering van de algemene wil wordt het land verscheurd door een bloedige strijd tussen bijzondere belangen. De situatie noopt de Syriërs ertoe de algemene wil te herformuleren. Het is echter aan de Syriërs zelf om te beoordelen of dat met of zonder Assad zal zijn. De huidige situatie toont echter aan een vergadering van Syriërs noodzakelijk is, opdat de algemene wil kan worden vastgesteld. Derhalve zou Assad er goed aan doen verkiezingen uit te schrijven, waarbij niet per se zijn eigen deelname moet worden uitgesloten. Als onder toezicht van internationale waarnemers vrije verkiezingen worden georganiseerd, is er geen directe aanleiding een voorselectie in de keuze van de Syriërs te maken. Als hij dit niet doet, zoals de verwachting is, op welk punt is interventie dan legitiem? Er moet, zoals gesteld een punt worden gekozen waarop de discrepantie tussen de algemene wil en de status quo is zo groot is, dat een interventie legitiem is. De criteria die Walzer (1977, in Doppelt 1978, 6) stelde, zijn tamelijk rigide: massaslachting of slavernij. Op basis van de massaslachtingen in met name Houla op 25 mei j.l. lijkt de huidige situatie in Syrië aan Walzers criteria te voldoen. Als dat niet afdoende is voor interventie, wat dan wel? Rousseau ([1762] 2002, 56) stelde immers dat het maatschappelijk verdrag tot doel had “een vorm van samenleving te vinden die met alle gemeenschappelijke kracht de persoon [...] van iedere deelgenoot beschermt”. Van een dergelijk maatschappelijk verdrag is in Syrië niet langer sprake. De genoemde discrepantie tussen algemene wil en status quo is nu zo groot, dat het maatschappelijk verdrag met de voeten wordt getreden. De volkssoevereiniteit is met geweld teruggedrongen door het regime. Dit rechtvaardigt interventie, mits deze tot doel heeft de volkssoevereiniteit te herstellen. Interventie zoals Nederland en de VS momenteel lijken te plegen blijkt echter onvoldoende. De systematische en grootschalige moordpartijen op de eigen bevolking lijken een stevig mandaat te formeren voor internationale gemeenschap om de misstanden een halt toe te roepen. Daardoor is het moment aangebroken dat een militaire interventie legitiem is, opdat de volkssoevereiniteit van de Syriërs wordt hersteld.

VI. Conclusie

De legitimiteit van interventies is één van de meest curieuze vraagstukken binnen de internationale politiek en de politieke filosofie. De uiteenlopende normatieve standpunten en de theoretische imperfectie van het concept constitueren een moeizaam debat waar weinig schot in lijkt te zitten. Dit essay heeft getracht een bijdrage te leveren aan dit debat door de gepolariseerde stellingnamen te herleiden tot het onderliggende vraagstuk van soevereiniteit.

Hiertoe wordt soevereiniteit, als voornaamste obstakel voor interventie, opgenomen in de definitie van het begrip interventie door het laatste te omschrijven als een aanval op de autoriteitsstructuren. De normatieve posities die worden ingenomen ten aanzien van de legitimiteit van interventies, zo luidt het betoog, kunnen worden herleid tot de adressering van soevereiniteit. Berust deze immers bij de staat en regering, of bij het volk? Hiermee wordt het debat over de legitimiteit herleid tot de tegenstelling in adressering van soevereiniteit tussen Hobbes en Rousseau. Met deze analyse wordt geprobeerd de nodige helderheid te scheppen in het debat over interventies teneinde diens productiviteit te bevorderen. Tenslotte worden ter illustratie de implicaties van deze noties van soevereiniteit toegepast op de Syrische casus. Hierbij wordt gesteld dat, gezien de massaslachting van de eigen bevolking, in de naam van volkssoevereiniteit interventie gerechtvaardigd is omdat de Syrische regering niet bereid is op een vreedzame manier de algemene wil te reconstrueren. Consensus over de legitimiteit van interventies zal er waarschijnlijk nooit komen, en consensus is in een debat ook geen doel op zich. Een herleiding van de assumpties die aan normatieve posities ten grondslag liggen, zou echter een positieve uitwerking moeten hebben het debat aangaande de legitimiteit van interventies.

Bibliografie:

- Baldwin, David A. 1969. "Foreign Aid, Intervention, and Influence." *World Politics* 21 (April): 425-447.
- Beloff, Max. 1968. "Reflections on Intervention." *Journal of International Affairs* 22 (2): 198-207.
- Doppelt, Gerald. 1978. "Walzer's Theory of Morality in International Relations". *Philosophy & Public Affairs* 8 (1): 3-26.
- Hinsley, F.H. 1966. *Sovereignty*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Holzgrefe, J.L. 2003. "The Context for Humanitarian Intervention." In *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemma's*, eds J.L. Holzgrefe en Robert O. Keohane. Cambridge: Cambridge University Press: 13-52.
- Hobbes, Thomas. [1651] 1991. *Leviathan*. Ed. Richard Tuck. In Christopher W. Morris (ed.), *An Essay on the Modern State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Internationaal Gerechtshof. 27 juni 1986. *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*. 1984 ICJ REP. 392.
- Jessup, Philip C. 1931. "The Estrada Doctrine." *The American Journal of International Law* 25 (Oktober): 719-723.
- Goodman, Ryan. 2001. "Humanitarian Intervention and Pretexts for War." *The American Journal of International Law* 100 (Januari): 107-141.
- Margalit, Avishai en Joseph Raz. 1990. "National Self-determination." *The Journal of Philosophy* 87 (September): 439-461.
- Morris, Christopher W. 1998. *An Essay on the Modern State*. New York: Cambridge University Press.
- NRC. 2012. "VS: Rusland Levert Helikopters voor Neerslaan Opstand Syrië." 12 juni. <http://www.nrc.nl/nieuws/2012/06/12/vs-rusland-levert-gevechtshelikopters-voor-neerslaan-opstand-syrie/>, bezocht 17 juni 2012.
- Pogge, Thomas. 1992. "Cosmopolitanism and Sovereignty." *Ethics* 103 (Oktober): 48-75.
- Risse, Mathias. 2006. "What to Say About the State?" *Social Theory and Practice* 32(4): 671-698.
- Rosenau, James N. 1968. "The Concept of Intervention." *Journal of International Affairs* 22 (2): 165-176.
- Rosenau, James N. 1969. "Intervention as a Scientific Concept." *Journal of International Conflict* 13 (Juni): 149-171.

Rousseau, Jean-Jacques. [1762] 2002. *Het Maatschappelijk Verdrag*. Amsterdam: Uitgeverij Boom. *Nederlandse vertaling van "Du contract social ou Principes du droit politique"*.

Semb, Anne Julie. 2000. "The New Practice of UN-Authorized Interventions: a Slippery Slope of Forcible Interference?" *Journal of Peace Research* 37 (4): 469-488.

Scott, Andrew M. 1968. "Nonintervention and Conditional Intervention." *Journal of International Affairs* 22 (2): 208-216.

United Nations. 1945. "Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice." <http://treaties.un.org/doc/Publication/CTC/uncharter.pdf>, bezocht 16 juni 2012.

Thomas, Ann van Wynen, en A.J. Thomas jr. 1956. *Non-intervention: the Law and its Imports in the Americas*. In James N. Rosenau (ed.), *Intervention as a Scientific Concept*. Dallas, Texas: Southern Methodist University Press.

United Nations. 1966. "International Covenant on Civil and Political Rights". 16 december. http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en, bezocht 17 juni 2012.

Volkskrant. 2012a "Britse Minister Sluit Ingrijpen Syrië Niet Uit, 'Situatie Lijkt op Bosnië'." 10 juni. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3268656/2012/06/10/Britse-minister-sluit-ingrijpen-Syrie-niet-uit-situatie-lijkt-op-Bosnie.dhtml>, bezocht 16 juni 2012.

De Volkskrant. 2012b. "China en Rusland herhalen: Geen Interventie in Syrië." 7 juni 2. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3267305/2012/06/07/Rusland-en-China-herhalen-geen-interventie-in-Syrie.dhtml>, bezocht 16 juni 2012.

Volkskrant. 2012c. "Syrië: Burgeroorlog is een Onrealistische Beschrijving van het Conflict." 13 juni. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3270330/2012/06/13/Syrie-burgeroorlog-is-onrealistische-beschrijving-van-het-conflict.dhtml>, bezocht 16 juni 2012.

Volkskrant. 2012d. "Amnesty: Nieuw Bewijs voor Oorlogsmisdaden Regime Assad." 14 juni. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3270627/2012/06/14/Amnesty-Nieuw-bewijs-van-oorlogsmisdaden-regime-Assad.dhtml>, bezocht 17 juni 2012.

Volkskrant. 2012e. "98 Doden bij Nieuw Bloedbad In Syrië." 30 mei. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3263054/2012/05/30/98-doden-bij-nieuw-bloedbad-in-Syrie.dhtml>, bezocht 17 juni 2012.

Volkskrant. 2012f "Rusland: Vredesplan Syrië Begint Serieus te Haperen." 9 juni. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3268435/2012/06/09/Rusland-vredesplan-Syrie-begint-serieus-te-haperen.dhtml>, bezocht 17 juni 2012.

Volkskrant. 2012g. “Meer Nederlandse Steun voor Oppositie Syrië.” 16 juni. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3272285/2012/06/16/Meer-Nederlandse-steun-voor-oppositie-Syrie.dhtml>, bezocht 17 juni 2012.

Volkskrant. 2012h. “Rusland: VS bewapent Syrische Rebellen.” 13 juni. <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3270525/2012/06/13/Rusland-VS-bewapent-Syrische-rebellen.dhtml>, bezocht 17 juni 2012.

Young, Oran R. 1968. “Intervention and International Systems.” *Journal of International Affairs* 22 (2): 177-187.

Walzer, Michael. 1977. *Just and Unjust Wars*. New York: Basic Books.

Wriggins, Howard. 1968. “Political Outcomes of Foreign Assistance: Influence, Involvement or Intervention?” *Journal of International Affairs* 22 (2): 217-230.

Zartman, I. William. 1968. “Intervention Among Developing States.” *Journal of International Affairs* 22 (2): 188-197.